

Działalność związków zawodowych w Polsce

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997-2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

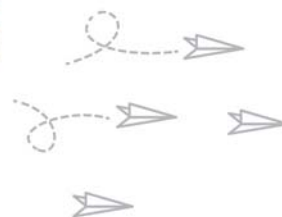
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W czerwcowym sondażu¹ zapytaliśmy Polaków o przynależność do związków zawodowych i opinie na temat ich funkcjonowania. Interesowało nas, jak oceniana jest działalność związków zawodowych, czy jest skuteczna oraz w jakim stopniu wywiera wpływ na decyzje władz w naszym kraju.

CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH

Członkostwo w związkach zawodowych deklaruje zaledwie co dwudziesty Polak (5%), czyli mniej więcej co dziesiąty pracownik najemny (11%). Większość z nich należy do związków wchodzących w skład dużych organizacji, natomiast nieliczni są członkami związków niezrzeszonych².

Tabela 1

Członkostwo w związkach zawodowych	Deklaracje	
	ogółu badanych	pracowników najemnych (N=446)
	w procentach	
Ogółem	5 (5,2)	11 (10,8)
w tym:		
– NSZZ „Solidarność”	2 (1,5)	3 (3,0)
– związki zrzeszone w Ogólnopolskim Porozumieniu Związków Zawodowych	2 (2,3)	5 (4,6)
– związki zrzeszone w Forum Związków Zawodowych	1 (0,6)	1 (1,3)
– inne związki	1 (0,8)	2 (1,9)

W nawiasach podajemy dane niezaokrąglone

¹Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (325) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 czerwca 2017 roku na liczącej 1020 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Respondenci, którzy zadeklarowali przynależność do innych niż wymienione związków, zostali poproszeni o podanie nazw tych organizacji. Niektóre ze związków wymienianych jako „inne” są w rzeczywistości zrzeszone w OPZZ lub FZZ, o czym badani mogli nie wiedzieć. Od badania zrealizowanego w 2012 roku takie wskazania są przekodowywane do odpowiednich kategorii.

W ostatnich jedenastu latach odsetek związkowców w Polsce pozostaje względnie stabilny, ale niższy niż we wcześniejszym okresie, zwłaszcza na samym początku lat 90. W roku 1991 członkostwo w związku zawodowym deklarował co piąty dorosły. W ciągu kilku kolejnych lat liczba ta zmniejszyła się prawie o połowę, a w ubiegłej dekadzie odsetek osób należących do tego typu organizacji nie przekraczał 9%.

Tabela 2

Deklarowane członkostwo w związkach zawodowych	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	IV '91	VI '92	XII '93	III '94	IX '95	VI '96	III '99	V '00	VII '01	VII '02	X '03	IX '04	IX '05	II '06	XI '07	XII '08	VII '10	III '12	IV '13	V '14	III '15	VI '17
	w procentach																					
Ogółem	19	16	10	14	11	11	11	9	8	6	8	8	9	7	6	6	7	6	5	6	6	5
w tym:																						
- NSZZ „Solidarność”	10	6	5	5	6	5	5	4	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2	1	2	2	2
- związki zrzeszone w OPZZ	6	6	3	5	3	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2
- związki skupione w Forum Związków Zawodowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- inne związki	3	4	2	4	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	1	0	1	1	1

Przynależność związkową częściej deklarują pracownicy starsi niż młodszy – średnia wieku związkowców to 43 lata, a pracowników niezrzeszonych – 40 lat. Do związków nieco częściej należą kobiety niż mężczyźni. Częściej niż przeciętnie są to ponadto osoby pracujące w instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach państwowych, z takich grup zawodowych, jak technicy i średni personel oraz pracownicy administracyjno-biurowi. Spośród branż *in plus* wyróżniają się pod tym względem oświata, nauka, ochrona zdrowia, administracja, a także transport i łączność. Przynależność związkową częściej deklarują zatrudnieni w zakładach liczących ponad 50 pracowników niż w mniejszych firmach lub instytucjach.

**CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH
WEDŁUG BRANŻ I WIELKOŚCI ZAKŁADU PRACY**

Branża*

Przemysł	11%
Budownictwo	0%
Transport i łączność**	20%
Handel i usługi	3%
Oświata, nauka, ochrona zdrowia	26%
Administracja	20%

Wielkość zakładu pracy

Poniżej 50 zatrudnionych	5%
Od 50 do 249 zatrudnionych	19%
250 lub więcej zatrudnionych	19%

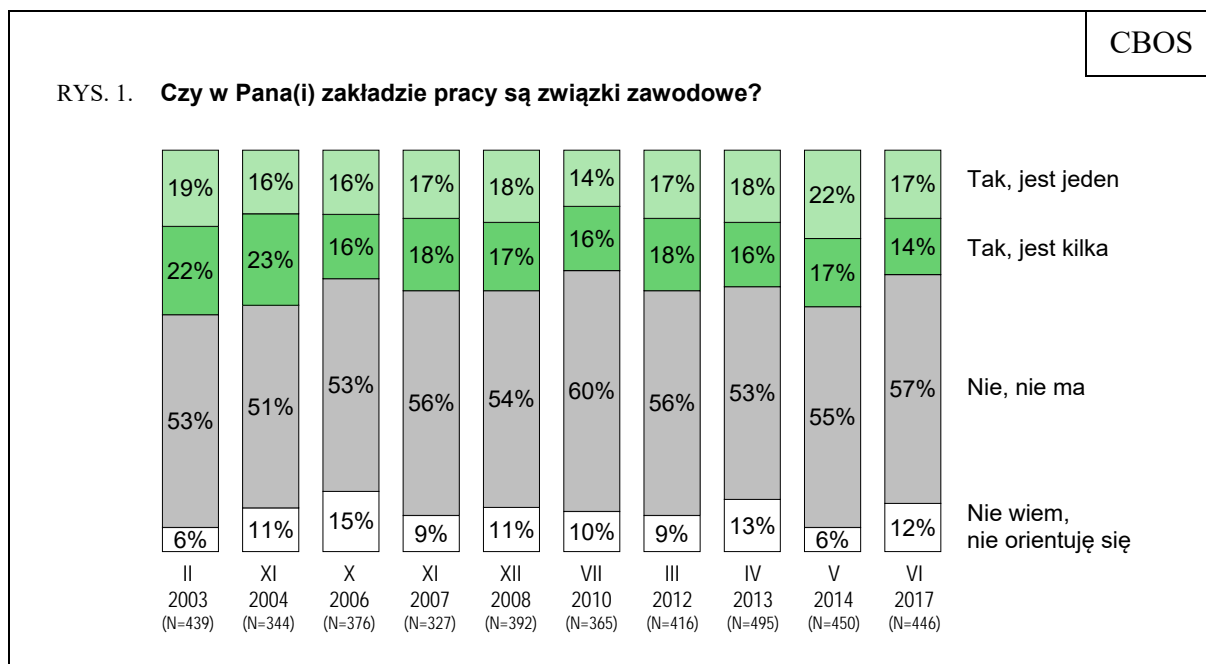
* Nie uwzględniono deklaracji pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie – ze względu na małą ich liczebność w badanej próbie

** Uwaga: niewielka liczebność pracowników tej branży w badanej próbie

ZWIĄZKI ZAWODOWE W ZAKŁADACH PRACY

Niespełna jedna trzecia zatrudnionych (31%), czyli o 8 punktów procentowych mniej niż trzy lata temu, deklaruje, że w przedsiębiorstwach, w których pracują, działają związki zawodowe, w tym mniej więcej co siódmy (14%) wskazuje, że jest ich kilka. W zakładach pracy ponad połowy badanych (57%) nie ma takich organizacji. Od poprzedniego pomiaru dwukrotnie zwiększyła się grupa niezorientowanych w tej kwestii.

ODPOWIEDZI PRACOWNIKÓW

Na obecność związków zawodowych w zakładzie pracy częściej niż pozostali wskazują respondenci zatrudnieni w administracji, oświacie, nauce, ochronie zdrowia i – nieco rzadziej – w przemyśle oraz transporcie i łączności, bardzo rzadko natomiast w branży budowlanej i usługowej. Związki zawodowe na ogół funkcjonują w przedsiębiorstwach państwowych i instytucjach publicznych, w dużych zakładach pracy, natomiast sporadycznie w firmach prywatnych zatrudniających poniżej pięćdziesięciu pracowników.

CBOS

PRACOWNICY DEKLARUJĄCY, ŻE W ICH ZAKŁADACH DZIAŁAJĄ ZWIĄZKI ZAWODOWE – WEDŁUG BRANŻ I WIELKOŚCI ZAKŁADU PRACY

Branża*	
Przemysł	40%
Budownictwo	7%
Transport i łączność**	37%
Handel i usługi	14%
Oświata, nauka, ochrona zdrowia	47%
Administracja	56%
Wielkość zakładu pracy	
Poniżej 50 zatrudnionych	12%
Od 50 do 249 zatrudnionych	45%
250 lub więcej zatrudnionych	59%

* Nie uwzględniono deklaracji pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie – ze względu na małą ich liczebność w badanej próbie

** Uwaga: niewielka liczebność pracowników tej branży w próbie

Większość pracowników deklarujących, że w ich zakładach pracy są związki zawodowe, krytycznie ocenia ich skuteczność twierdząc, że – mimo starań – niewiele udaje im się osiągnąć (43%) albo w ogóle nie widać efektów ich obecności (34%). Tylko co siódmy (14%) wyraża opinię, że związki zawodowe są efektywne.

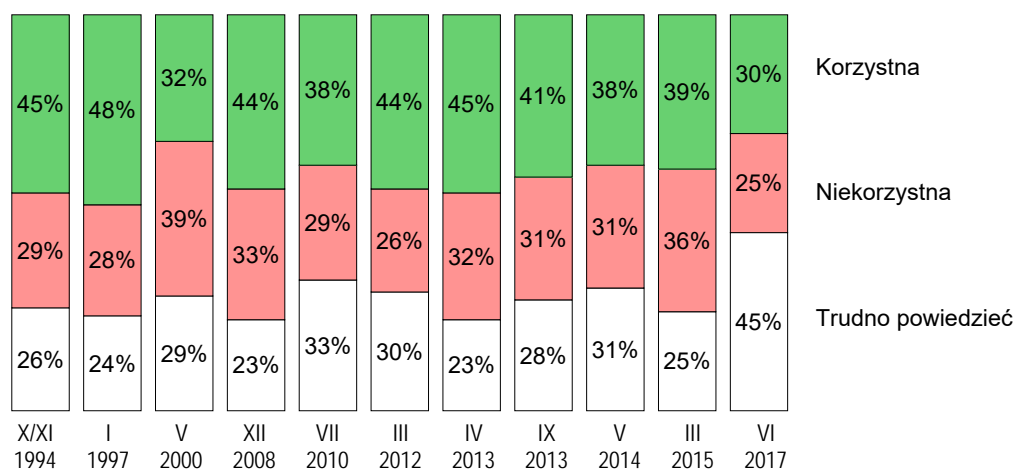
Tabela 3

Jak Pan(i) ocenia działalność związków zawodowych w Pana(i) przedsiębiorstwie (zakładzie pracy)?	Wskazania pracowników zakładów, w których są związki zawodowe							
	VII 2002 (N=149)	XI 2007 (N=126)	XII 2008 (N=136)	VII 2010 (N=107)	III 2012 (N=146)	IV 2013 (N=165)	V 2014 (N=176)	VI 2017 (N=137)
w procentach								
Są efektywne, załoga wiele im zawdzięcza	14	18	14	14	15	16	16	14
Starają się, lecz niewiele im się udaje	44	43	46	44	39	36	38	43
Nie widać efektów ich działalności	37	32	32	33	40	40	36	34
Trudno powiedzieć	5	7	7	9	6	8	10	9

ROLA ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH W SKALI KRAJU

Poglądy na temat działalności związków zawodowych są podzielone, przy czym duża część badanych (45%) w ogóle nie ma o niej wyrobionego zdania. To zjawisko – w stosunku do wcześniejszych pomiarów, począwszy od 1994 roku – znacznie się pogłębiło (od 2015 roku wzrost o 20 punktów procentowych). Niemal co trzeci ankietowany (30%, od 2015 roku spadek o 9 punktów) działalność związków zawodowych postrzega jako korzystną dla kraju, natomiast co czwarty (25%, spadek o 11 punktów) – jako niekorzystną.

RYS. 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, obecna działalność związków zawodowych jest dla kraju korzystna czy też niekorzystna?

Wpływ działalności związków zawodowych na sytuację w kraju bardziej przychylnie niż inni postrzegają młodszy respondenci (poniżej 35 roku życia), mający wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne, uzyskujący niskie dochody *per capita* (poniżej 1000 zł), pracownicy usług, robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, bezrobotni, a także osoby najbardziej zaangażowane w praktyki religijne, identyfikujące się z prawicą oraz popierające Prawo i Sprawiedliwość. Z kolei przekonanie o jej negatywnych konsekwencjach przeważa wśród starszych ankietowanych (55–64 lata), najlepiej wykształconych, mieszkańców największych miast, przedstawicieli kadry kierowniczej i specjalistów, pracowników administracyjno-biurowych, prywatnych przedsiębiorców, a ponadto osób niepraktykujących religijnie, deklarujących poglądy lewicowe i zamierzających obecnie głosować na Platformę Obywatelską.

Tabela 4

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, obecna działalność związków zawodowych jest dla kraju korzystna czy też niekorzystna?		
	Korzystna	Niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	42	18	40
Kukiz'15	35	28	37
PO	21	40	39
Niezamierzający głosować	25	19	56

Słabo, w ocenie społecznej, wypada efektywność związków zawodowych w zakresie obrony praw pracowniczych. Dwie piąte Polaków (41%, od 2015 spadek o 5 punktów procentowych) twierdzi, że robią to nieskutecznie, natomiast przeciwnego zdania jest jedna czwarta (24%, spadek o 11 punktów). W stosunku do poprzedniego pomiaru zauważalnie wzrosła liczba badanych niemających wyrobionej opinii na ten temat (z 19% do 35%).

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie czy też nieskutecznie?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	III 1999	V 2000	VII 2001	VII 2002	XI 2007	XII 2008	VII 2010	III 2012	IV 2013	IX 2013	V 2014	III 2015	VI 2017
	w procentach												
Zdecydowanie skutecznie	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	3	1
Raczej skutecznie	22	14	12	14	23	31	24	28	27	24	25	32	23
Raczej nieskutecznie	40	44	39	39	38	38	39	36	45	41	40	33	30
Zdecydowanie nieskutecznie	23	22	35	30	12	11	13	12	12	14	15	13	11
Trudno powiedzieć	14	19	13	15	26	18	22	23	15	20	18	19	35

W niemal wszystkich analizowanych grupach społeczno-zawodowych przeważa przekonanie o małej skuteczności związków zawodowych. Nieco lepiej pod tym względem oceniają je rolnicy, robotnicy niewykwalifikowani, pracownicy usług, bezrobotni, jak również młodszy ankietowani, zwłaszcza mający od 25 do 34 lat. Związkowcy różnią się od ogółu społeczeństwa oraz ogółu pracowników najemnych tym, że mają bardziej wyrobione i jednocześnie bardziej krytyczne opinie w tej sprawie.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie czy też nieskutecznie?	Wskazania		
	ogółu badanych	ogółu pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Skutecznie	24	26	33
Nieskutecznie	41	44	60
Trudno powiedzieć	35	31	8

Dwie piąte ankietowanych (38%, od 2015 roku spadek o 8 punktów procentowych) twierdzi, że związki zawodowe w Polsce mają zbyt mały wpływ na decyzje władz, natomiast tylko co dziesiąty (10%, spadek o 8 punktów procentowych) uważa, że wpływ ten jest zbyt duży. Jedna siódma badanych (14%) określa ich możliwości politycznego oddziaływania jako odpowiednie – takie, jakie mieć powinny. W ciągu ostatnich dwóch lat znacznie zwiększyła się liczba respondentów, którzy nie potrafili ocenić oddziaływania związków zawodowych na politykę (wzrost z 20% do 38%).

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	VI 1993	XII 1993	III 1999	XII 1999	V 2000	VII 2001	VII 2002	XI 2007	XII 2008	VII 2010	III 2012	IV 2013	IX 2013	V 2014	III 2015	VI 2017
	w procentach															
Zbyt duży	15	9	21	20	13	10	12	7	16	12	11	8	12	10	18	10
Taki, jaki powinny mieć	17	20	14	19	13	8	10	17	22	15	15	14	13	15	16	14
Zbyt mały	56	52	49	42	52	65	59	49	44	49	51	61	57	54	46	38
Trudno powiedzieć	12	19	16	20	22	17	19	27	18	24	23	17	19	21	20	38

Związkowcy częściej niż pozostali badani (w tym ogół pracowników najemnych) są zdania, że polityczna siła oddziaływania związków zawodowych jest zbyt mała.

Tabela 8

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?	Wskazania		
	ogółu badanych	ogółu pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Zbyt duży	10	12	8
Taki, jaki powinny mieć	14	16	13
Zbyt mały	38	38	64
Trudno powiedzieć	38	34	15

Przekonanie o zbyt małym wpływie związków zawodowych na politykę jest szczególnie wyraźne w odpowiedziach robotników wykwalifikowanych, natomiast przeciwną opinię (o zbyt dużym znaczeniu związków zawodowych w tej dziedzinie) relatywnie często wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści, badani pracujący na własny rachunek, a także identyfikujący się z lewicą. We wszystkich analizowanych elektoratach partyjnych częstsze jest przekonanie o zbyt małej, niż zbyt dużej roli politycznej związków zawodowych. Wyborcy rządzącej partii w większym stopniu niż pozostali są zdania, że wpływy związków zawodowych są obecnie takie, jakie powinny być, a jednocześnie rzadziej niż pozostali wskazują, że powinny być mniejsze.

Tabela 9

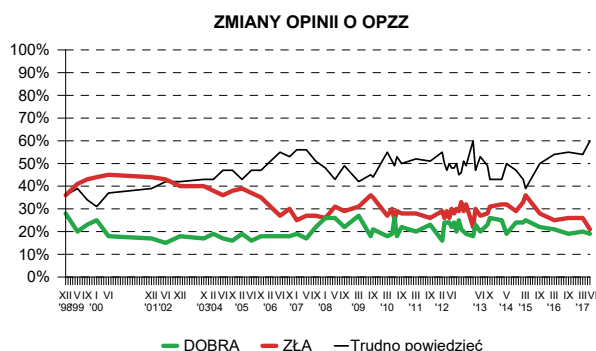
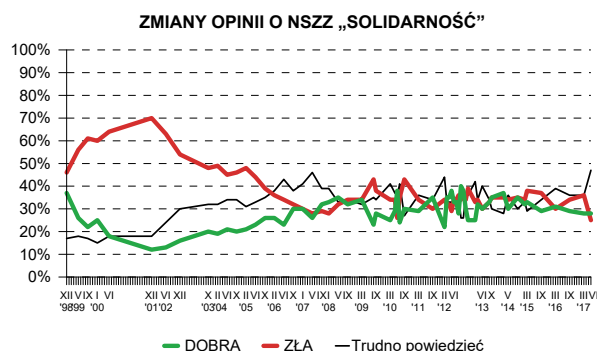
Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?			
	Zbyt duży	Taki, jaki powinien być	Zbyt mały	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	7	24	37	32
PO	16	12	45	28
Kukiz '15	15	15	38	32
Niezamierzający głosować	7	9	28	56

OCENY DZIAŁALNOŚCI NAJWIĘKSZYCH CENTRAL ZWIĄZKOWYCH

Działalność głównych central związkowych jest Polakom stosunkowo słabo znana, zwłaszcza jeśli chodzi o organizacje inne niż NSZZ „Solidarność”. Od poprzedniego badania, przeprowadzonego w marcu, ich wizerunek nieco się poprawił. Funkcjonowanie NSZZ „S” dobrze ocenia ponad jedna czwarta Polaków (28%), a nieznacznie mniejsza grupa (25%, od marca spadek o 11 punktów procentowych) ma o nim negatywną opinię. W przypadku Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych oraz Forum Związków Zawodowych pozytywne i negatywne opinie o działalności tych central w zasadzie się równoważą (odpowiednio: OPZZ – 19% wobec 21%, a FZZ – 15% wobec 17%).

Tabela 10

Oceniane związki zawodowe	Oceny	Wskaźniki respondentów według terminów badań												Zmiany III – VI '17	
		2013			2014			2015			2016		2017		
		VI	IX	X	III	V	IX	II	III	IX	III	IX	III		VI
		w procentach													
NSZZ „Solidarność”	dobra	30	33	35	37	30	35	32	33	29	31	29	28	28	0
	zła	30	33	35	35	34	35	34	38	37	30	34	36	25	-11
	Trudno powiedzieć	40	34	30	28	36	30	33	29	34	39	36	36	47	+11
OPZZ	dobra	20	23	26	25	19	24	24	25	22	21	19	20	19	-1
	zła	27	28	31	32	32	29	33	36	28	25	26	26	21	-5
	Trudno powiedzieć	53	49	43	43	50	47	43	39	50	54	55	54	60	+6
FZZ	dobra	-	-	-	-	-	-	-	-	15	16	13	11	15	+4
	zła	-	-	-	-	-	-	-	-	22	17	18	20	17	-3
	Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	-	-	63	67	69	69	68	-1

Pozytywnie o działalności najlepiej znanej centrali związkowej – NSZZ „Solidarność” – relatywnie często wypowiadają się ankietowani o poglądach prawicowych, uczestniczący w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu, a także uzyskujący niskie dochody *per capita*, badani mający od 18 do 24 lat, z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym, pracownicy usług i robotnicy (wykwalifikowani i niewykwalifikowani). Z kolei głosy krytyki stosunkowo często pojawiają się wśród najlepiej wykształconych, mieszkańców największych miast, deklarujących najwyższe dochody *per capita*, kadry kierowniczej i specjalistów, techników i średniego personelu, pracowników administracyjno-biurowych, prywatnych przedsiębiorców, a poza tym wśród osób identyfikujących się z lewicą oraz respondentów niezaangażowanych w praktyki religijne. Na opinię o dwóch pozostałych centralach także – w podobny sposób, choć w mniejszym stopniu – wpływają poglądy polityczne i religijność badanych. Tak jak w przypadku NSZZ „S” dość krytyczne nastawienie wobec funkcjonowania OPZZ i FZZ prezentują ankietowani pracujący

na własny rachunek, technicy i średni personel oraz respondenci mający wyższe wykształcenie, mieszkający w największych aglomeracjach i osoby z gospodarstw domowych uzyskujących wysokie dochody *per capita*.

Z deklaracji badanych wynika, że blisko jedna trzecia zatrudnionych ma dostęp do związków zawodowych w swoich zakładach pracy, jednak tylko mniej więcej co dziesiąty do nich należy. Od jedenastu lat zasięg członkostwa w związkach zawodowych pozostaje stabilny, ale mniejszy niż we wcześniejszym okresie.

W ciągu ostatnich lat zauważalnie spadło zainteresowanie Polaków działalnością związków zawodowych, na co wskazuje wzrost liczby osób niemających sprecyzowanej opinii na temat różnych aspektów funkcjonowania tych organizacji. Postrzeganie ich roli pozostaje zróżnicowane. Podobnie jak przed dwoma laty przekonanie, że działalność związków jest dla Polski korzystna, wyraża niewiele więcej osób, niż deklaruje przeciwną ocenę. Dość wyraźnie zaznacza się oczekiwanie, że związki zawodowe będą w większym stopniu kształtować decyzje polityczne, ponieważ obecnie ich wpływ, zdaniem badanych, jest zbyt mały. Nadal także przypisywana jest im mała skuteczność: zarówno jeśli chodzi o działalność na rzecz pracowników w zakładach pracy, jak i – szerzej – obronę interesów pracowniczych w Polsce.

Znaczna część badanych (w przypadku OPZZ i FZZ – większość) nie potrafi odnieść się do funkcjonowania trzech głównych central związkowych w Polsce. Wśród osób mających pewną wiedzę w tej dziedzinie pozytywne i negatywne opinie na temat efektów pracy każdej z nich w zasadzie się równoważą. Obecnie wizerunek poszczególnych central jest, ogólnie rzecz biorąc, mniej krytyczny, niż był w marcu tego roku.

Opracował
Michał FELIKSIĄK